СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОГ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 128. Джерзи Ситі, Н. Дж., пятниця, 4. червня, 1926. VOL. XXXIV. No. 128. Jersey City, N. J., Friday, June 4. 1926. THREE CENTS

ПАЛАТА ПОСЛІВ УХВАЛИЛА ЗАКОН ПРО ОБЛЕКШЕННЄ НАТУРАЛІЗАЦІЇ

ВАШИНГТОН, 22. червня. — Палата послів ухвалила нині закон, який приспішує процес натуралізації імігрантів.

Після сього проекту, який уже перейшов ухвалу сенату дня 17. мая, а тепер був ухвалений палатою послів без нїякого спротиву, судії, які надають горожанські права, мають право установляти урядових екзамінаторів в цїли переведення слїдства над петиціями подаючихся о горожанські папери. Коли судия покличе таких судових слїдчих, то він опісля буде могти признати горожанські папери без появи свідків у суді. Суд, однак, має право зажадати появи свідків, коли се вважає за потрібне. В сей спосіб час, потрібний на надание горожанства зменчиться.

Проект переслано президентови до підпису.

ВАЖНЕ СУДОВЕ РІШЕННЯ В СПРАВІ НАДАВАННЯ ГОРОЖАНСТВА.

БОСТОН, Месечузетс, 2. червня. — Окружний апеляційний федеральний суд розглядав тут нині позов Якова Д. Тутуна з Челсі котрий покінчив гарвардський правничий факультет а якому федеральний суд відмовив надати горожанство на тій основі, що він підчас війни домагався звільнення від військової служби на тій основі, що він не є американським горожанином. Суд рішив, що про те, кому належиться відмовити горожанство, рішає конгрес, який у спеціальним натуралізаційнім законі й вичислив докладно причини такої відмови. Судия має сей закон виконувати, а не має права додавати до вичислених у законі причин нових причин відмовлювання горожанства.

ВИБИРАЮТЬСЯ МАЛЮВАТИ ПІВНІЧНУ ЗОРЮ.

ШИКАГО, 2. червня. — Звідси виїхала нині громадка з 32 американських малярів, які їдуть в підбігунові край, щоби малювати північну зорю. Вони виїдуть наперед до Шкотії, а звідти до Норвегії, а відтак на один з норвежських островів, що лежить при північному березі Норвегії.

КЛОПІТ СУДУ З КАНАРКОМ.

НЮ ЙОРК, 2. червня. — Шестий окружний міський суд мусів перервати свої засідання на кілька годин, бо до суду влетів через отворене вікно канарок, який опісля своїм співом не давав судови спокійно правильно свої обовязки. Судия приказав послугачам зловити канарка, але канарок не дуже то слухав судового приказу. По довгій утечі судовою салею, канарок наконець попав на отворене вікно й вилетів на вулицю, даючи сим свободу судії робити свою роботу.

ПАЛАТА ПОСЛІВ ПОТВЕРДИЛА ФРАНЦУЗЬКИЙ ДОВЖНИЙ ДОГОВІР.

ВАШИНГТОН, 2. червня. — Палата послів по довгій дискусії ухвалила 236 голосами проти 112 потвердити умову межи Америкою а Францією в справі сплати французьких довгів.

Французький парлямент сеї умови ще не потвердив. Сенат американського конгресу зажде, поки французький парлямент не вирішить справи.

УРЯДНИКИ МІСТА ПЕРЕД СУДОМ.

ПОКІПСІ, Ню Йорк, 2. червня. — Велика лава присяжних суддів повіту Дачиз постановила поставити 6 членів міської ради сього міста на суд за ріжні урядові надужиття й спроневірення. Обжаловання опирається на 58 фактах.

СМЕРТЬ ВІД ГРОМУ.

ДЖЕРЗИ СИТІ, 2. червня. — Підчас громовиці, що навістила сю околицю нині вечером, грім ударив у дволітню дитину Дольорес Генигер, як вона прохожалася зі своїми родичами недалеко від дому родичів. Удар грому розбив дитині черел та кости ноги. Родичі вийшли цїло.

ВЕЛИЧЕЗНІ ЗИСКИ ФОРДОВОГО ПІДПРИЄМСТВА.

ДІТРОЙТ, Мішиген, 2. червня. — Після обчислення контрольорів, підприємство будови автів Генрика Форда заробило за 7 послідних літ на чисто 526 міліонів долярів. Найбільші зиски припадають на 1922 рік.

НОВІ БІЙКИ МЕЖИ ПОЛІЦІЄЮ А СТРАЙКАРАМИ.

ПАСЕЙК, Ню Джерзі, 2. червня. — Поліція знова напала на мирні страйкові пікети в Лоді та побивала страйкарів, а відтак арештувала 7 з них. Одні полісмени тепер кажуть, що арештовані не послухали приказу поліції розійтися, а другі, що полісмени обурилися на спів страйкарів.

Деякі члени страйкового комітету виїхали на кількадневі тури для збирання фондів на піддержання страйку.

13-ЛІТНИЙ ХЛОПЧИНА ПЕРЕД СУДОМ ЗА ВБИЙСТВО.

ГЕКЕНСЕК, Ню Джерзі, 2. червня. — Перед місцевим стейтовим судом роспочалася нині одна з рідких справ. Станув тут перед суд обжалований за вбийство першого степеня, 13-літний шкільний хлопчина Джан Карузо. Як каже прокураторія, обжалований кинув каменем, який розбив голову Джанові Браверови, нічному сторожеви в місцевій шовковій ткальні. Бравер помер від рани кілька днів опісля.

ДЕСЯТЬЛІТНІ РОКОВИНИ СМЕРТИ ІВАНА ФРАНКА ПРИЗНАЧЕНІ НА ПОШИРЕННЯ КУЛЬТУ ФРАНКА СЕРЕД АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ.

Тому в часі від 28. мая до кінця вересня повинні відбутися в кождій українській місцевости виклади, збори, концерти чи вистави, присвячені памяти Франка.

В кождій місцевости повинна бути переведена рівнож збірка на памятник Франка.

Хай не бракне між нами нікого, хто не зложив би жертви на памятник для Того, що нам а не собі добував кращу долю, що бажав для скованих волі, для нещасних долі і рівної правди для всіх.

Всі жертви на памятник Франка належить слати до:

OBYEDNANYE, P. O. Box 411, Philadelphia, Pa.

ШВЕДСЬКИЙ ПРЕСТОЛОНАСЛІДНИК ОДЕРЖУЄ В АМЕРИЦІ ДОКТОРСЬКИЙ ДИПЛЬОМ.

ПРИНСТОН, Н. ДЖ., 1. червня. — Шведський престолонаслідник Ґустав Адольф одержав почесний титул доктора прав з рамени принстонського університету в признанню його заслуг на поли археольоґії.

Ґустав Адольф виголосив потім перед 1000-ною публикою промову про потребу братерських зносин з американськими ученими.

КАРА АРЕШТУ НА РЕДАКТОРІВ ЗА НЕПОСЛУХ.

БАЛТІМОР, МД. 1. червня. — Судія Юджін О'Дунпе засудив трох редакторів і двох фотографів, які працюють в органах Герста, за те, що умістили в часописах мимо заборони судії фотографії вбийника Ричарда Виттемора.

Одного з редакторів укарано одноденним арештом і грошевою карою в квоті $5.000, других покарано арештом.

Засуджені зголосили відклик.

ФЕДЕРАЦІЯ ЖІНОЧИХ КЛЮБІВ ЗА ПРОГИБІЦІЄЮ.

АТЛАНТИК СІТИ, Н. Дж., 1. червня. — На річній сесії Генеральної Федерації Жіночих Клюбів перейшла резолюція, яка взиває всі клюби до боротьби в користь прогибіції.

Ухвала відноситься тільки до клюбів як таких. Вони мають піддатися більшости і заявлятися проти модифікації акту Волстеда. Члени ж приватні один.ці можуть поступати в тій справі як їм подобається.

ПОВОРОТ ПОЕТА ОЛЕСЯ НА УКРАЇНУ.

До представника УСРР в Празі зголосився на днях відомий український поет Олесь, що живе у Празі, і вніс прохання о дозвіл повернути на Україну.

БРІЯНД ЗДОБУВ БІЛЬШІСТЬ, АЛЕ НЕ ТАКУ, ЯКОЇ НАДІЯВСЯ.

ПАРИЖ, 1. червня. — Премієр Бріянд одержав більшість голосів в справі переведення санації державних фінансів при помочі експертів.

За ним було 313 голосів, против 147. Радикали Еррія в сумі 115 голосів здержалися від голосовання.

Мимо тої побіди, яка не велика, годі сказати, що Бріяндови вдасться переведення всіх плянів. Особливий сумнів відноситься до справи затвердження договору, заключеного з Америкою в справі сплати воєнних довгів.

ГЛІНКУ ЗАСАДИЛИ ЧЕХИ ДО АРЕШТУ.

ПРАГА, 1. червня. — Апеляційний суд затвердив засуд на о. д-ра Андрія Глінку за часописні артикули, в яких він атакував і образив президента Масарика.

Глінку засуджено на 8 днів арешту якраз перед самим його виїздом до Америки.

Глінка, це відомий провідник словацької партії, яка домагається повної автономії для Словаків; тої, яку тут в Америці загарантував Словакам теперішний президент Масарик, а якої Словаки досі не дістали.

ЗОЛОТА КУПІЛЬ СІЯМСЬКОГО КОРОЛЯ.

В Сіямі відбулася святочна коронація нового короля Прагатопіка. З нагоди того свята браманські священики тіло короля купали в золотій купелі, а потім намастили його пахучими мастями. Ся дорогоцінна купіль, якої уживається виключно при коронації, є найдорожшим предметом королівського майна й у ній купалися королі девяти династий. Короля купали у водах усіх пяти великих сіямських рік, а потім заступники всіх 17 провінцій поливали водою святих жерел Субарни. Ціла церемонія відбувається дуже величаво.

НІМЦІ ХВАЛЯТЬ ПРЕЗИДЕНТА КУЛИДЖА.

БЕРЛІН, 1. червня. — Всі німецькі часописи видали дуже прихильну оцінку що до промови президента Кулиджа, яку він виголосив в Арлінгтоні в день свята прикрашування гробів, коли говорив про потребу світового розоруження і загального мира.

ЩЕ ОДИН ВАЛЕНРОД.

Перед львівським судом відбувалася розправа проти 15 молодих людей, обвинуваченних за приналежність до компартії Західної України і поширювання протидержавної літератури. Підчас розправи вийшло на яву, що підсудних відкрила не польська поліція, а їхній співпрацівник, друкарський робітник з Перемишля, Поляк Владислав Голянка, який всіх своїх товаришів видав на поталу польської юстиції. Свій крок оправдував Голянка перед судом всякими „особистими справами". На нашу думку є це одначе ще один прояв того валендеризму, яким прокажене ціле польське „патріотичне" громадянство, те якого жертвами наповнені всі польські тюрми.

НИНІШНЯ МОДА И НЕАПОЛІТАНСЬКІ ГРОБИ.

Директор неаполітанського цвинтара казав на воротах і по инших важних місцях кладовища прибити таке оголошення: „Жінки! Релігія, мораль і цивілізація осуджують, що нинішня грішна мода іде навіть сюди та профанує гроби наших покійників. Цвинтар є святий так як і святиня, з якої усунено безсоромність. Тому шануйте отсе святе місце й моліться більше приміром як устами. Ваша сутеся найде колись свій кінець. Тому вже сьогодня впамятайтеся, коли дійсно хочете помогти своїм покійникам і подумати над своїм вічним спасенням".

ВИБРАНО ПРЕЗИДЕНТА ПОЛЬЩІ, АЛЕ ПІЛСУДСКІ ДИКТУЄ ДАЛІ

ВАРШАВА, 2. червня. — Населення міста дуже схвильоване, бо ніхто не знає, що за пляни сидять в голові Пілсудского.

А Пілсудскі рішає про всьо, навіть про те, де може мешкати сам президент Польщі. Бо ото одним декретом рішив, що Бельведер (палата, де мешкали колишні польські королі) не надається на мешкання для президента держави, бо там мешкали рівнож і російські великі князі та генерал-губернатори.

По тім видав другий декрет, в якім зазначив, що Бельведер звязаний з дуже сумною і ганебною традицією, але всетаки він ще надається на мешкане для нововибраного президента Мосціцкого.

ПІЛСУДСКОГО СТЕРЕЖУТЬ.

ВАРШАВА, 2. червня. — Пілсудского дім стереже весь час сильна військова сторожа. Сподіються кождого часу заговору на його життє.

НА ЩО ЗАНОСИТЬСЯ В ПОЛЬЩІ.

ВАРШАВА, 2. червня. — Ситуація тепер така, що з всіх усюдів заносить запахом крови, якої пролиття надіються в кождій хвилі. Залежати це буде від того, якими способами буде Пілсудскі переводити свої реформи.

КУДИ ДІВАЮТЬ ГРОШІ.

ЛОНДОН, 2. червня. — Англійське дербі виграв сегодня цілком несподівано кінь Коронах проти Кольорадо, що був фаворитом кількасоттисячної публики, яка мимо дощу і болота приглядалася перегонам разом з королем і королевою та всею лондонською аристократією.

Ставки, які поставлено на Кольорада, виносили 10 міліонів долярів. Стільки програно в однім бігу в ставці на одного тільки коня.

КЛОПІТ З ОБТЯТИМ ВОЛОССЄМ.

ЕНА (Німеччина), 2. червня. — Мале спокійне турингське місточко, відоме з слави своїх університетів, має свою домашню війну, на щастє безкровну.

Бються між собою головно жінки: а то приклонники довгого волосся і довших спідниць з приклонниками обтятого коротко стриженого волосся і коротких спідниць, таких, що сягають тільки до колін.

Одні й другі уладжують великі демонстрації і протестаційні збори.

Кажуть, що довге волосся звязане з історичною традицією німецької жінки, бо без того не булоби Льорелай, Гретхен і т. п.

Викликав ту бучу місцевий професор, який аранжував історичний похід і оголосив, що возьмуть в нім участь діти з довгим волоссям.

БРІЯНД ЗІСТАВ ПРЕМІЄРОМ ЗАВДЯКИ ПРАВИМ.

ПАРИЖ, 2. червня. — Сталося таке, чого ще не було в історії парляментів.

Бріянда покинули його власні партійники з лївого бльоку, які поставили його премієром Франції вже десятий раз.

Та на диво голосували за Бріяндом праві і в той спосіб остав Бріянд далі премієром.

Праві голосували за ним тому, що надіються, що він піднесе Францію економічно і піднесе курс франка.

ЯК ВИРІШУВАВ КАЙЗЕР СПРАВИ?

БЕРЛІН, 2. червня. — Пруський міністер фінансів Гопкер-Ашоф подав, що це не диво, що бувший кайзер виграває всегда всі свої маєткові спори, бо він вживав в тих спорах своїх цісарських прерогатив і все вирішував в свою власну користь. В той спосіб дісталися в руки Гогенцолерів величезні маєтки, які до них ніколи не належали.

Та заява міністра фінансів має на ціли усвідомити нарід перед голосованням що до судьби маєтків кайзера і його родини. Гопкер є тої думки, що всетаки краще було би ту справу полагодити компромісово і то через пруський сойм, який може подиктувати розвязку так, як диктував колись кайзер.

З судиями нема що зачинати, бо вони вирішують в користь кайзера.

БЕРЕНЖЕ ПРО СПЛАТУ ДОВГІВ.

ПАРИЖ, 2. червня. — Французький амбасадор для Америки Беренже, що тепер перебуває в Парижі, заявив, що французький парлямент затвердить договір що до сплати довгів Америці.

Сама сплата буде одначе залежати від фінансової спроможности Франції, головно від того, як виконають Німці плян Доса і чи будуть сплачувати предвиджені тим пляном грошеві зобовязання.

СТАЛЕВИЙ ТРОСТ В ЕВРОПІ.

ПАРИЖ, 2. червня. — В половині червня відбудеся в Швайцарії велика конвенція, в якій возьмуть участь представники залізного і сталевого промислу Франції, Бельгії, Люксембургу, области Сари, Німеччини, а далі Австрії, Чехо-Словаччини і Польщі, щоби заложити спільний трост, який регулював би продукцію і експорт заліза і сталі.

Англія і скандинавські держави не возьмуть участи в тій конвенції.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2,75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЕВРОПЕЙСЬКЕ МЕКСИКО

Коли правдиве американське Мексико поволи приходить до порядку, на другій півкули, в Европі виринають нові, своєрідні Мексика. Є там італійське, грецьке, еспанське Мексико, а в останніх часах прибуло ще одно, а то португальське. Та всі вони повстають і минаються. Одно тільки Мексико є стале в Европі. Є ним, як можна легко догадуватися, Польща. До того признаються вже й самі Поляки. Розумнійші з них прямо лякаються тої мексиканської хороби, а всі без виïмку покриваються соромом на саму згадку про ту хоробу. Бо вона не тільки є і нищить державний організм, але чим далі тим більше поширюється.

Те все, чого допускається Пілсудскі над польським урядом, соймом і сенатом, виглядає на польсько-мексиканську комедію, яка дискредитує не тільки цілу польську націю і державу, але навіть і самого Пілсудского. Бо коли навіть погодитися з його добрими інтенціями і уважати його переворот як подиктований великим польським патріотизмом вчинок, то при чому тут те фарисейство та ті дитинячі заяви, неначе би він не хотів нарушувати конституції. Це дійсно смішне, коли Пілсудскі твердить, що він поступає після конституції та в її обороні. Так як би польська конституція дозволяла на бунт в армії, як би армія могла скидати президента і цілий уряд та вибирати собі такого вожда, який їй до вподоби. Бо таке сталося в Польщі, подібне буде й далі переводитися.

Всі сподівалися в Польщі перевороту з боку Пілсудского. Всі про той переворот говорили, вся преса писала про него від року. І колиб тільки Польща була хоч якою такою державою, то могла би була себе охоронити перед переворотом. Таж вона добре знала, що її жде, але не мала сил, щоби лихови зарадити. Виходить на таке, як було колись, коли Польща була свідома свого розвалу, а нічого не зробила, щоби його припинити і не допустити до поділу Польщі.

Пілсудскі оперся на армії і показав своїм переворотом, що з Польщею можна зробити, що хто захоче. Це добрий прецеденс для других. Він вказав дорогу другим партіям і другим аспірантам на диктаторів. Наука готова не піти в ліс, бо до валення своєї власної держави мають Поляки вроджений інстинкт.

Та який не був би вислід з дальшої роботи Пілсудского, зроблений ним переворот захитав в світі й тою одробиною довіря, яке ще дехто мав відносно життездатности Польщі. Ніхто не вірить вже тепер в її державнотворчу силу. Кредит упав зовсім і Польща не може мати надії на ніяку фінансову допомогу з боку чужих капіталістів, а своїх не має. Бо хтож дасть гроші, коли сегодня Пілсудскі забрав з державної скарбниці на потреби перевороту три мільони злотих, а завтра другий диктатор може забрати цілу державну касу. І пропаде правдивий злотий і ціла держава гарантія. Бо яку гарантію може дати польське Мексико, де й без переворотів всі звикли обкрадати державний скарб.

РОЗВЯЗАНО, АЛЕ НЕ РОЗВЯЗАНО

Від самого большевицького перевороту в Росії не втихають гучні вихвалки большевицьких агентів про те, що мовляв большевицький уряд розвязав національне питанне. Говорили так агенти першого року большевицького уряду, говорили так другого, і третого, і осьмого і девятого говорять теж саме. З року на рік упевняють світ, що вони розвязали, і що про се питання нема що більше журитися, а кождого слідуючого року справа виринає знова, і її знова старається убити широкими вихвалками про те, що мовляв справа розвязана. Для всякого, що тямиться у політичних справах, сей один факт вічного розвязування показує, що питанне не розвязане так довго, поки про нього суспільність ще говорить.

Сим разом большевицькі ґазети росписали свої періодичні похвали про розвязку національного питання з нагоди звіту голови „українського уряду" Чубаря на сесії центрального виконавчого комітету в Москві, а відтак ще раз при нагоді звіту тогож Чубаря на окружному зїзді рад у Харкові. На одному й другому засіданню Чубар виступив з широкими похвалами для свого уряду, що мовляв національне питанне в советськім союзі, а специяльно на Україні, розвязане. Так за ним і повторили большевицькі ґазети. Такі й резолюції ухвалено на згаданих засіданнях.

Однак, сі одноголосні заяви стану річий змінити не можуть. А сей стан завдає брехню сим заявам. Якраз на сих засіданнях велися такі дебати й ухвалено такі резолюції, які мимоходом заперечують офіціяльні заяви. Вже се одно, що московські збори прийшли на основі запевнень Чубаря до переконання, що українська культура на Україні розвивається на основі московської, свідчить, що українська культура не має свободи розвою, що її викривлюється свідомими впливами Москви. Вже сей самий факт, що „голова українського уряду" в той самий час мусів виправдувати таку марну уступку, як українізацію урядницького апарату, перед закидом ворожого відношення до московської культури, показує, що мимо голосних заяв про рівноправність народів та вирішення національного питання в країнах совітів московську культуру уважається паном, а українську лишень служанкою, яка не має права на своє самостійне існовання, а заслугує на існовання лишень на стільки, на скільки вона є відбиттем московської. Заяви про рівноправність української культури так голосні тому, бо сущна дійсність показує якраз зовсім щось другого, що показує програм й самохвальба.

Микола Павлів.

СУВЕРЕННІ ПРАВА БРИТИЙСЬКИХ РОБІТНИЧИХ СОЮЗІВ (TRADE UNIONS)

Робітнича хартія вільностий.

Робітнича організація в Англії се найсильніша робітнича організація в світі, бо ніяка інша корпорація ні особа в Великій Британії ні поза її границями не користується тими правами і спеціяльними привілеями, що Робітничі Професійні Союзи в Англії. Подібні права прислугують ще тільки суверенови. Вони є законно проведені через британський парламент і загарантовані величезним авторітетом найбільшої в світі держави. Вони є укодефіковані в законах, що звуться коротко: „Права Професійних Союзів (Trade Union Rights)" і включають в собі ось які основні права:

1) Право страйку.

2) Право мирного пікетовання.

3) Незайманість робітників і їх маєтку.

4) Право накладання на своїх членів політичного податку.

Значіння цих прав і їх історія.

Ці переважні робітничі права легко читаються в книгах державних законів та в газетних статтях, але їх здобуто і писано, можна сказати, кровю і потом робітничого люду Англії. Тим то й значінне їх буде ясніще в історичним освітленню. Скажемо наперед, що взяло 55 літ з верхом часу затяжної, завзятої, витревалої і що найголовніще, розумної боротьби робітничих мас, а головно їхніх бистроумних провідників, ніж дійшло до законного закріплення „Прав Професійних Союзів". До року 1871 робітники Англії були так як би цілком безправні, бо не були або були дуже слабо зорганізовані. До того часу всяка спроба **страйку** здушувалася з боку держави оружною силою як заговір проти суспільного порядку і спокою. Аж в тому році перейшов через британський парлямент закон, що загарантував за робітничими юніями **право страйку** з наміром, перерти зміну або недопустити до зміни умов праці. З одного боку цей добуток теоретично значив дуже богато, хоч практично показався недостаточний, бо показалося, що державна власть орікала кожний страйк, що вибухав, заговором проти спокою і порядку, і здушувала його мілітарною силою.

Треба було дальших пять літ боротьби, доки парлямент додатковим законом **усунув страйк з категорії заговорів.**

Та найважніще основне право і спеціяльний привілей **незайманости робітничих юній** що до свободи особи й маєтку за шкоди випливаючі зі страйку добуто аж у 1906 році, значить 30 літ пізніще, коли вперве ввійшло до британського парляменту 28 послів з рамени Независимої Робітничої Партії. До того часу було дозволено робітникам, очевидно законом, страйкувати, але властителі мали право домагатися відшкодовання за понесені матеріяльні шкоди в наслідок страйку й злучених з ним заворушень. Так в році 1901 одна зелізнича компанія пустила своїх робітників, зорганізованих в юнію, на страйк, але опісля запізвала їх о відшкодованне 200 тисяч долярів за ушкодженне її власности і виграла процес. Отже виходило, що, хоч робітникам були забезпечені, одно по другім, дуже важні права, власники як не в один спосіб то в другий все вміли обертати батіг проти робітників.

Аж в році 1906, як спімнено в горі, після нової непримиримої політичної агітації й боротьби з боку зорганізованого робітництва британський парлямент провів закон, **котрим забезпечується недоторканість фондів робітничих юній і ставиться юніяп понад всякий закон про відшкодованне за ушкодженне майна чи прибутку власника підчас страйку.** Цей закон увільняє робітничі професійні союзи раз на все від всякої відповідальности за шкоди всякого рода, які властителі мусять понести під час страйку.

Цей закон про **горожанську незайманість** (сівіл іммюніти) з року 1906 являється таким чином головним основним привілеєм вільностий робітничих юній в Англії. Він заявляє виразно і то абсолютно без ніяких застережень, що **„забезпечується юніям неограничена незайманість без огляду на величину шкоди і злобу її поповнення".**

Так то закон про горожанську незайманість виключає з гори не лиш всякі судові кроки о відшкодованне проти робітничих союзів, але й унеможливлює всяку так звану попередну чи привентивну судову заборону (інджункшен) проти страйкуючих.

Рівночасно цей закон захищає робітничі союзи перед кримінальними судовими скаргами, і виразно складає вину за можливі злочини під час страйку на одиниці, що допускаються таких злочинів.

Нарешті ще **право мирного пікетовання** забезпечено тимже законом з 1906 р., а в році 1913 парлямент уповажнив всі робітничі юнії **збирати окремий „політичний" податок** від усіх своїх членів на удержанне Независимої Робітничої Партії.

Отже ці величезні політичні права, якими користуються робітничі професійні союзи в Англії, накладають на них рівнож величезну відповідальність перед парляментом і тим самим перед цілим народом. Зорганізовані робітники в Англії творять правдиву державу в державі на підставі вибодених, а не даних чи подарованих прав. Цього свідоме вповні британське робітництво і саме з цієї глубокої свідомости взялася та прямо чудесна розвага робітників під час послідного найбільшого досі в світі, ще небувалого ґенерального страйку Робітники, а головно їх провідники, знають і ніколи не забувають, що між ними а капіталістами, т. зв. працьодавцями стоїть величезна многоміліонова маса громади (коммюніти), що не належить і з природи річи не може належати ані до капіталістів ані до робітників. Робітники знають, що та громада, або, краще кажучи, під напором суспільної думки той громади парлямент мусів надіслати робітничі організації в той час, як вони ще були слабі, тими правами, якими вони тепер користуються, і що та сама громада тепер може їм відобрати ті права, як би вони ними не зуміли користуватися. Ось і зовсім звичайна розгадка тої загадки, чому в послідним ґенеральним страйку, де стояли міліони людей в завзятій боротьбі проти себе, обидві сторони, і правительство і робітники, наложили на себе самоопанованне, йдуче до крайних границь. Бо обидві сторони оглядалися на ту „громаду".

Очевидно, хто не знає цих основних прав британського робітництва, той не може зрозуміти того поведення і може говорити і писати на цю тему ріжні недоладности, приміром про захопленне владою робітничих фондів, про можливу революцію і т. и.

Права робітників в Америці.

Як вже було загально зазначено на самому вступі, тих прав, якими користується британське робітництво, не мають робітники нігде в світі, отже не мають їх і робітничі організації в Америці, значить в Злучених Державах. Іменно в цих послідних робітничі юнії мають ті самі права, що й иниі корпорації або правні одиниці. Ніяких привілеїв подібних до тих, якими наділено британські юнії, тутешні робітники не мають.

Правда, право страйку в Злучених Державах є конституційно загарантоване. Бо коли держава Кензас заборонила була страйк, то найвисший федеральний суд призмав цю заборону противоконституційною і заявив, що держати чоловіка примусово в роботі, хоч і платній, рівняється невільництву.

Та вже, на приклад, мирне **пікетованне** в богатьох державах Злучених Держав є виразно заказане.

Також можуть тут властителі скаржити о відшкодованне за шкоди під час страйку, а власти звичайно потягають страйкарів і їхніх провідників до судової одвічальности за нарушенне закону проти заговору.

А вже попередна судова заборона (інджункшен) робить всяким страйкам тут в Злучених Державах найбільше пакости, бо позбавляє нераз робітників можливости навіть легальної акції в свою користь.

ЗАМІСЦЯ КУЛЬТУРИ РУЇНА.

Нечуване нищення памяток старої української культури.

На руїнах старої „спорохнавілої буржуазної культури" взялася пролетарська влада творити нову культуру і нові цінности. Та вона не повела докладно межі між тим, що слід розуміти під буржуазною, а що під пролетарською культурою. Та й питання, чи взагалі можлива є якась відокремлена, нова пролетарська культура без буржуазного культурного підложа. Культура та її цінности є випливом творчости людського духа. На її здобутки складалася творча праця і творчі зусилля цілих тисячеліть. А дух людський є все один і той самий: він безмірний і невловимий і однаково виявляє свою творчу силу і в талановитого буржуя і в талановитого пролетаря. Людська духова творчість в ріжних часах приймала ріжні форми вияву, але сама істота тієї творчости була однакова.

Те, що повстало перед тисячею літ завдяки творчости і зусиллям колективу чи одиниці, було таксамо цінне для сучасників, як цінне для нас те, що творить людський дух тепер. Зокрема памятки людської культури з попередних століть далеко цінніщі для нас ще тим, що вони вчать цінити, вчать пізнавати великі процеси творчої живучости, творчої еволюції та творчої безперервности людського духа. Це розуміють усі, що мають відвагу враховувати себе до ряду культурних людей, до ряду тих, що цінять культуру, що вчуваються і вживаються в безперервний ланцюг відвічних творчих зусиль людського духа, а тим більше тих, що почувають у собі іскру творчости.

Не розуміють того тільки деякі своєрідні представники трубадурів нової, якоїсь невідомої, неозначеної, апокаліптичної пролетарської культури. Вони нового не дають нічого, але за те зі сатанічним цинізмом і насолодою нищать все старе, буржуазне, все те, на що висилювався людський дух нераз на протязі цілих десяток, а то й сотень літ. Таке безоглядне і цинічне поведення з цінними памятками старовини обурює навіть тверезо думаючих і направду культурних теоретиків і пропаґаторів нової пролетарської культури. Бо й вони свідомі того, що над віковими здобутками творчости людського духа не можна перейти до порядку дневного, що все одно вони ті старі, старезні цінности мусять стати базою, підставою для всього нового, якеб велике чи й надавичайне воно було.

Ось київська „Пролетарська Правда" з 11. квітня приносить статтю про безприкладне нищення памяток старовини, нагромаджених на протязі цілих століть у Печерській Лаврі. Ця стаття є криком розпуки і протесту проти нечуваного вандалізму і розперезаного цинізму.

Ціла історія коротка, але надзвичайно, багата змістом. Печерську Лавру передали по скасуванні монастирів в розпорядження народного комісаріяту освіти. Органи комісаріяту соціяльного забезпечення (Соцзабезу) допустили штурм на всіх і вся та вимогли те, що наркомосвіта віддала Лавру в руки інвалідів. Там влаштовано т. зв. „Інвалідський городок". Щож з цього вийшло?

„Всупереч змісту інструкцій — пише „Пролетарська Правда" —передано було Соцзабесові низку майна, що чинило шкоду як охоронним функціям наросвіти, так і нищило економічну базу, щоб утримати й ремонтувати памятки лаврського будівництва. Минуло два роки... Майже все майно роздано, вono загинуло, його розпродано і розграблено. Загинули чудесні лаврські меблі — роботи місцевих, часом кріпацьких майстрів — їх вивозили, продавали, дарували; з шаф-вітрин видиралося скло; щезли чи поцінні дорогоцінні килими; на памятках шитва сиділи канцелярські службовці; кришталеві кубки вживалися до пиття... З нерухомого майна розібрано на цеглу чотири корпуси гостинниць, які при розбудові могли дати 90 приміщень, розібрано низку господарських будівель... Будинок колишніх митрополичих покоїв не має арматури й люстр, половини шибок у дверях і вікнах; зіпсовано й розбито водопровід і каналізацію, знищено дах; все умеблювання щезло. Чудесний будинок, що його будував у XVIII ст. лаврський кріпак, архітект Ковнір, перебудовано під пекарню ч. 7 сорoбкопу. Мазепину башту перебудовано на гарбарню... Здерто дах зі старовинних мурів круг печер, зруйновано аркади будови Готфрида Шеделя, розбирають ся ґалерії, що ведуть до печер, викрадено десять величезних образів 18-го століття з бань церков на печерах, зроблено спробу обікрасти бібліотеку і архів, викрадено всі чавунні огорожі від памятників, рідкі зразки роботи лярень у Триліллю та Межигірю, що нині вже не істнують, бронзовий надгробник Кайсарова (французька скульптура), викрадено 10 дзвонів з дзвіниці, історичне майно на печерах тощо. Байдуже відношення до ремонту водопроводу привело до провалів коло друкарні (будова 18. ст.) і руйнації чудової архітектури мазепинської башти. Останніми тижнями двічі обкрадено трапезну церкву й сильно пошкоджено Троїцьку браму. Кілька збройних наскоків доповнюють картину охорони Лаври адміністрацією „Інвалідного Городка".

Наведеного хіба досить!

Василь Бобрів.

БРАТАМ.

Чого ждемо ми?
На Москву „святую",
Жорстоку, навісную
Не ударять громи.

• • •

Чого ридаєм ми?
Якого хочем суду?
Судити нас ніхто не буде
Судитимем себе самі.

• • •

У гору голови усі!
Готуйтеся до бою!
Помстою презлою
Перейmуться ліси.

• • •

Кволий та слабий
З шляху! Не скавучать!
Не нам ридать —
Нам всім на бій.

19. IV. 19[illegible]

Музо! Українська Музо!
Зійди до нас.
Ми всі у тузі,
Натхнення свіже дай на час.

Ми плакати не хочемо. Бор[illegible]
Пожеж, війну.
Пішли мені
Шалену силу вогняну.

Співатиму про бій!
Мої пісні,
Спів грізний мій
Почують Вкраїни сини.

Париж, 19[illegible]

МОЛОЧНА КУПІЛЬ БУДД[И]

В середніх Індіях є міст[о] ... матесвара, що має вели[ку] статую Будди. То певно н[ай]більший памятник на світі, ... високий на 21 метрів, а й ... молодий він, бо має понад т[ы]сячу літ. Що пятнацять літ в[ід]бувається оригінальна цере[мо]нія чищення фігури. Буду[ють] руштування й з нього обли[ва]ють бога Будду від голови [до] ніг дійсними потоками моло[ка]. В торжестві цьому можуть [в]зяти участь лише ті, що од[ер]жать до цього право на ліц[ита]ції. Охочих є дуже багато. ... станнє відчищування було ... року, а коштувало кілька [ти]сяч фунтів стерлінгів.

МАРШАЛОК ПІЛСУДСКІ І ГЕНЕРАЛИ.

Війна поміж пілсудчиками й „противпілсудчиками", яких раніше звано „галерчиками" а потім „сікорщиками", не вгасає ані на мить. Вона приймала — як усяка війна! — ріжні обороти: то одні то другі горою, але фактом є, що жадна сторона не скалала ще зброї й не стратила надії на остаточну побіду. Ворожнеча, яка була завжди поміж Юзефом Пілсудским, як маркантним представником „лівиці", та генералами з реакційного табору, розпалилася на добре в червні 1923 року, коли то до влади дійшла спілка Хієно-Пяста. Пілсудского усунено тоді з армії і справедливість каже признати, що така поведінка супроти першого військового достойника в державі й начального вожда у будь що будь побідній війні не могла настроїти його погідливо й примирюючо. Знаючи людську натуру, можна не дивуватися йому, що він зненавидів тих, які безпосередно підставили йому ногу та всіх їхніх тихих і явних, щирих че нещирих союзників. До тих генералів належали: ген. Шептицкі, який в названому хієно-пястівському кабінеті став міністром військових справ, генерали Юзеф і Станіслав Галлер (той останній нам, галицьким Українцям, аж надто гарно знайомий!), ген. Сікорскі (колишній пілсудчик), ген. Кукель і и. Частинну відплату дістав марш. Пілсудскі чотири місяці тому, коли правління уряду Вл. Грабського завело Польщу над беріг фінансової і господарської руїни. Шукаючи порятунку на всі сторони, очі багатьох Поляків зупинилися знову на особі Пілсудского. Появились тоді голоси про військову диктатуру на чолі з Пілсудським. Кільканадцять генералів і полковників та кількасот офіцирів варшавського гарнізону на чолі з ген. Дрешером прогулькою до Сулеюфка (підміська оселя Пілсудского) заманіфестували вірність маршалкові. Тодішний військовий міністер Сікорскі стратив грунт під ногами. Він видав ще дисциплінарні кари на неслухняних генералів, але ці кари скасував зараз таки першого дня наслідник Сікорського — ген. Желіговскі. Від тоді справа повороту марш. Пілсудского до діяльної служби в армії стає рубом. Це не так легко. Воно звязане передусім зі законопроєктом про організацію найвищої військової влади в Польщі, якого автором був ще Сікорскі. Цим законом страшенно ображений Пілсудскі. Тепер тому законові скрутили вже карк, але нового ще нема. Всеж, марш. Пілсудскі в останніх часах був кілька разів у през. Войцеховского й певне якісь переговори з ним ведуться. Однак Пілсудскі має одну цікаву рису вдачі: він не звик рахуватись зі словами і частенько бачне таке, що враз зниметься ціла буря. Так і недавно висловився він саме перед през. Войцеховським погано про колишніх австрійських штабовців, та зокрема про ген. Шептицкого і Юзефа Галлера. Пішли скарги до мін. Желіговского, отвертий лист Пілсудского, звився галас у пресі. Це було яких два тижні тому, а нині маємо нову сензацію: ген. Шептицкі оголосив у газетах великого отвертого листа до ген. Желіговского, де зголошує свій виступ з армії та гостро атакує Пілсудского. На цю тему появились майже в усіх варшавських газетах довгі статті; більшість із них стверджує, що в ряди польської армії вкралася політика, яка може довести армію до розкладу. Мало того: чотири сенатські клюби правиці і „Пяста" зголосили інтерпеляцію проти „поневірки особистої чести польських офіцирів найвищим рангою офіцером, який не є в активній службі". Одночасно кажуть, що димісію ген. Шептицького приймуть та ще й покарають його за оголошення своєї димісії у пресі раніше, поки знав про це військовий міністер!

Словом, війна йде дальше і кінця її не видко. Без сумніву: прихильники Пілсудского нині горою, а в звязку з непевною ситуацією уряду знову говорять про можливість приходу Пілсудского до влади. Але ледви, щоби такий переворот відбувся гладко.

Правдою є, що Пілсудскі користується на варшавському грунті далеко більшою популярністю, ніж це уявляють собі у нас в Галичині, але правдою є теж, що він має тут фанатичних ворогів, які в його особі бачать всі лиха. В усякому разі роздор у польському старшинському таборі, який вже тягнеться роками й щораз змагається на силі, нічого доброго польській армії і державі не ворожить. („Новий Час")

Василь Бобрів (Смутний).

СТЕПАМИ.

I.

Вже другий день блука хорунжий Віровий з двома десятками козаків в степах Херсонщини, мов загнана звірина.

Ще позавчора відїхав від дивізії у розїзд і до цього часу не може повернутися. Наче знають Москалі, куди він дума йти. Часом, здається, ось-ось вирвався з зачарованого кола, але в останній мент, наче з землі виростуть москалики й зруйнують всю його роботу.

Іде Віровий степом безкраїм — поглядає по боках.

Вже зеленіє по полях — весна наближається. Торохтять без[illegible] голові са[illegible] та не так уже, як в зимі — весело. Жайворонок десь високо-високо в блакиті, просто над головою не вгаваючи дзвенить — весняну мельодію виводить. Тільки невесело на душі у хорунжого.

— Чи добемося до своїх? — дума він.

Широкий шлях вів на Криворіжжа, де ще є печери, в яких колись ховались Запорожці, не бажаючи піддатись під „високую царськую руку".

— Там, — мислить Віровий, — перебудемо якийсь час, переховаємося, а тимчасом сей край вичиститься від Москалів і тоді якось відшукаємо. Солодкий! — позвав хорунжий козака. Козак, що звався Солодким, виділився з групи, надіхав до Вірового.

— Скачи на цю могилу та глянь гарненько. Чи нема бува кого?

Козак поскакав. Не доходячи до могили, в ліву руку тягся густо зарослий байрак з ледве помітною на дні стежкою. Під легеньким вітром він про щось гомонів тихенько, хоч і голий ще, та вже веселий.

— Добрий байрак!... Тай густий, саме для нас.

Тимчасом Солодкий вже летів від могили. Ще здалека зачав гукати:

— Пане хорунжий, не менче сотні! Ідуть прямісенько на нас!

— Пропало Криворіжжа! — пронеслось у Вірового. — За мною!.. Й вся ватага вскоч подалася за Віровим і за хвилину заховалась у густому байраку.

Ще через кілька хвилин на могилі зявилося троє верхівців, по зовнішньому виду яких не важко було вгадати, хто вони. З червоною лямівкою кашкети, великі чуби, що стирчали зпід них, свідчили про козацьке походження. Так, це були донські козаки. Вони теж помітили Солодкого, що зявився й зник і зараз же погналися, та не встигли. Козаки сховалися. Незабаром надіхала й решта.

Довго стояли на могилі — обдивлялися, щось радилися, потім, розділившись на дві частки, рушили: одна просто шляхом, друга понад байраком степом.

Вже десь було по обіді. Сонечко не припікало. Жайворонки не дзвеніли в горі, а десь у сояшниках ліниво цвірінкали.

Десь далеко-далеко стрілило й одиноким, жалосливим здався той стріл, мов голос подорожнього у хуртовину.

Вітер притих зовсім, наче спати вже вклався і тілько чути було ходу кінських стомле[illegible]

II.

Хорунжому з низу байрака чудово було видно Москалів, що обдивлялися на всі боки, проте козаки непомітними лишалися в гущавині молодого покрученого дуба.

— Бач, ироди, радяться! Жидівські наймити! — пробубонів наймолодший з козаків. Скрипка. Він їхав ззаду і раз-по-раз озирався.

— Треба до ночи перехоататися якось, а в ночи спасемося, — муляло в голові Вірового.

Оглянувся. В цей саме мент Москалі рушили понад байраком.

— Еге, на вперейми, чи що?

Стібнув нагаєм коня, поскакали знов. Ось і байракові кінець. За байраком розлягся море безголових сояшників, наче ліс пострижений. На мить спинилися. Оглянулись. Ледве помітно чорну пляму ворогів — не поспішаються, посуваються. Перемовляються, видно, себе почувають. Двох рішень бути не могло. Або у бій встрявати, або далі тікати, аж покіль не смеркне. Але з ким ти станеш до бою, коли на людях лиш по пів десятка набоїв.

Лишалося одно: тікати.

— З Богом, в качер! — гукнув хорунжий.

Мов скажені, рванулися коні, понесли по сояшниковому лісі. Тріщить не міцне паличча, цурпалки аж в облича стріляють, важко коням, та проте спасатися треба.

Коні, ніби чуючи небезпеку для своїх панів, аж харчать та летять. А сонця вже нема — сховалося. Ще пів години й ніч прийде — порадниця, заступниця.

Тай Москалі не сплять. Угледіли — женуться. На щастя козакам, попався яр глибокий Москалям. Лаються — обїзджають. Втікли козаки. Покіль обїхали Москалі, козаків немов язиком злизало.

Бачить це хорунжий і радіє.

— Ще Бог за нами, хлопці! Бач, москаликам щось кинув на дорогу! Ось і шлях. Ще трохи й спасемося.

[illegible] й козаки. Лишилась небезпека ззаду.

— А скільки там було тієї сарани, Солодкий?

— Та певно сотень з три; хиба полічиш, коли думати про себе треба.

— От-то десь „матушку" згадують та кленуть!

Цілком стемніло. На гору піднялися й мов із мішка хто висипав раптово перед ними сотні з дві привабливих огників.

Розвідувати не було змоги — ззаду йшли Москалі.

Ось і вулиця починається. Під хрестом постать якась. Рушила до козаків.

— Будете чиї? — питає.

— Українці. Тікаємо від Москалів. — Хорунжий знає, що в цих краях було царство Махна й на це лише сподівався.

— Кудиж ви йдете?

— Куди очи глядять та шлях простує.

— Так краще, хлопці, рушайте по хатах, коні розсідлуйте, зброю ховайте, а самі під вольних підробляйтесь. Тут люди все свої — Українці теж. Не зрадять.

Розбрилися в мент козаки по хатах, поприбиралися в кожухи та свитки, чекають, що буде, бо не дуже вірять і дядькам.

Але щасливі, що хоч до оселі добилися після двох днів скитання у степах, ще непривітних.

Через годину московські квартирери розставляли москаликів по хатах.

Мала бути дньовка.

III.

Минула ніч.

Богатьом козакам не спалося.

Та і як спати в одній з ворогом хаті? Довго з вечора товклись Москалі. Зразу їсти варили, та все розпитували: чи не знають чого про Українців.

Старосту до самого найстаршого викликали. Староста вже не молодого віку, заможний селянин, Семен Рибалка прізвищем, у першій свиті після довгого вагання вступив у пів освітлену кімнату, де мало, бути начальство.

— Добридєвчір! На що вам староста?

Спинився біля порога, шапку мне, наче боїться, а в самого в очах насмішка грає — добре, що в хаті темно — не видко.

— Ага! Ти староста? Так от мені потрібно знати дещо про петлюрівців, ти певно знаєш?

— Та вам, товариш, краще знати, ніж мені. Ви вештаєтесь по світах, воюєте, а ми що? Сидимо в селі собі й навіть на ярмарок рушити боїмося. Тепер час, бачте, не такий...

— Ну, це ти вже розвів, поніс. Я не про те хочу тебе спитати. Чи не було їх тут, у вас на селі.

— У нас?... і Семен зробив таке здивоване облича, що червоному командирові лишилося тільки повірити.

— Та ми їх у вічі не бачили. Не знаємо, які вони й на масть. Аникинців — цих знаємо, бодай їх чорти вхопили, махновців теж, а петлюрівців? Не бачили.

— Ну, як так, то й так. Друга справа тепер. Ми будемо завтра цілий день тута, то ти вже якось потурбуйсь, щоб сиїти були люди.

— Вже якось прогодуємо. Бувайте, ніколи. — Бодай ви виказилися! — додав у думці.

Звичайно, козаки зараз же знали про все і їм дуже не подобалася дньовка Москалів, бо в день могли якось довідатись правди.

Минула ніч. Вже козаки давно не сплять, вештаються. Кожний свойому хазяїну пособля щось на дворі, чи в полі. А москалики ще сплять.

Хорунжий зі старостою поїхали орати.

Виїхали за село у степ, озирнулися — нема близько чужих, аж зітхнули — лекше стало. Сонце сміється, пташки цвірінькають, радіючи, весело скрізь. І весело стало Віровому.

— А що, дядьку, скажете про Москалів?

— Та що? Сказано, Азіяти тай годі! Шукають петлюрівців, а спитати, нащо? Щоб кров пустить, убить. Ви не бійтеся, у нас село таке, що не видадуть. Звикли вже. Тамтого року аникинці прийшли карати за паїв та хліб збирати. Ну, ми не дали. Вони пороти заходились. От ми всім миром їх і вклали — один лише і втік. Біда, думаємо, буде! Карательників пришлють. Озброїлись, хто чим міг, ходимо цілісеньку ніч, вартуємо. А вулиці услали боронами залізними та соломкою притрусили — думка, бігтимуть, то якраз сочкують. Ну, ніч пройшла. На ранок хлопці, що вартували он за тією могилою, прискакали — їдуть, кажуть. Ну, ми залягли за дерезою, по ровах — чекаємо. Віхали вони в село, рушниці поздіймали. А наші всі по льохах та горищах поховались — хто воювати не міг. Жінки плачуть, діди хрестяться, а ми чекаємо, покіль пройдуть, щоби в потилицю бити.

— Тільки проминули нас, як усипали! Хто з обріза, хто з винтовки! Як дремонули москалики та на борони й наскочили. Ну, скажу я вам, такої каші я не бачив ніколи, дарма, що воював чимало й з Німцями й з Австріяками. Побили всіх! А коні бідні: ноги повикручували, покалічилось багато. Але що зробиш, коли живу душу хочуть відібрати. Потім слідство наїзджало, та проте нічого не довідалися. Так, що не страшно — не зрадять, — додав він заспокоюючи.

— Учора Максим Клим питається у Москалів, що в його хаті стоять:

— А кого ви, каже, шукаєте?

— Та петлюрівців — одповідають.

— Вони мабуть з вами й їздять, га?

— Усякої сволочі, кажуть, скрізь є багато. — Не второпав, виходить, дурний кацапура, — додав він зневажливо.

— Слухайте, дядьку Семене, а що якби їх в ночи та рішить усіх? Булиб і коники і зброя, га?

— Та воно, звичайноб, не погано.

— Ви-ж бачили, що ні сторожі, ні охорони ніякої нема; ми їх, як курей, полапаємо всіх.

Орють хорунжий та староста, орють та радяться: якби то москаликів знищити. Вже й не працюється Віровому — все дума про вечір та про розправу з ворогами.

Обідали в степу хлібом та салом, бо далеко до села було тай не хотілось якось.

— Дивіться-ж, дядьку Семене. Зараз же біжіть по людях, а я вже козакам усе розповім, — наставляв Віровий Рибалку, повертаючися в село.

Сутеніло.

Десь лунали крикливі пісні Москалів, верещала гармоніка та стовпами в небо тягся дим від хатів.

Ніхто нічого не чекав, тимбільше московські салдати.

IV.

Заснуло село.

Притихло. Зрідка десь брехне собака ліниво тай стихне, наче соромлячись.

Тепло в повітрі. Весна розгорнула мягкі обійми свої до всіх принадна й привітна.

Ось і півні проспівали перші, зорі ніби дужче засяли в небі фіялковому, ще тихше стало.

Рипнули ворота Семенові й дві тіни, відокремившись, посунули в бік цвинтаря, тулячись попід паркани.

То Семен з хорунжим простували на кладовище, де вже збиралися козаки та десятків зо два селян. Не дійшовши кроків десяти, почули: „Хто йде?"

— Люди — відповіли зтиха, придушено.

Пошепки розповів Віровий повстанцям про ситуацію, дав завдання й рушили. Тихо, без гомону, переходили з хати в хату, так само тихо виводили сонних Москалів на вулицю, побільшуючи разом з тим ватагу свою, бо кожний хазяїн, що мав на постої Москалів, не мав що робити тепер дома, тай пильнувати бранців комусь було треба.

Невеличкими, по двадцять — тридцять душ, купками виводили селяне Москалів у балку й звідти раз-по-раз чулися стріли. То давали Українці хліба Москалям.

Ніякі благання не впливали на козаків; занадто вони вже натерпілися тай пустити хоч одного, це значить віддати себе Москалям на загибель.

* *

До дня управилися з Москалями, й козаки, веселі та вдоволені, придбавши набоїв та зброї, з піснею рушили на північ, де по чуткам мали бути свої.

Торохтіли сояшники, дзвеніли жайворонки й сонце наче дужче гріло та більше світило щасливим перемогою козакам.

Віровий не страшився тепер бою. Хлопці його мали досить набоїв, тай коні відпочили не погано.

Шлях просох зовсім і чорною смугою зникав в степу безкраїм.

Marselle, 7. II., 1924.

ПРОТОКОЛ РІЧНОГО ЗАСІДАННЯ

ГОЛОВНОГО УРЯДУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА,

яке відбулося на днях 17.—20. лютого 1926 р. в гол. канцелярії У. Н. Союза, 83 Ґренд Ст., Джерзи Ситі, Н. Дж.

(9)

ДРУГИЙ ДЕНЬ НАРАД РІЧНОГО ЗАСІДАННЯ ГОЛОВНОГО УРЯДУ У. Н. СОЮЗА.

Сконстатувавши неможливість присутности редакторів з причини заняття в редакції, рішено дальшу дискусію над справами редакції відложити до часу видачі Свободи до друку, а тим часом приступлено до чергових справ після програми засідання.

В справі стипендій:

д. Т. Михальчук пропонуе, щоби формулярі аплікацій о стипендії були так уложені, аби ясно запевнювали зворот тих стипендій до каси У. Н. Союза на дальші підмоги аплікантам.

гол. радний Д. Братусь попирає сю пропозицію, а саме, щоби була запорука звороту і певність, що помогаєся людині, яка того варта і з котрої може бути користь свому народови.

д. Р. Слободян вповні годиться з повисшими поглядами, які конечно уняти в леґальні форми як сказано.

І. Каштанюк пропонує, щоби першенство до стипендій признавати дітям членів обезпечених в молодечім департаменті У. Н. Союза, та взагалі членам орґанізації.

д. С. Ядловський, щоби відділи посередничили в полагоджуванню формальностий, себто так в вношенню аплікацій, як і в доручуванню стипендій, при чім також ґарантувалиб зворот тихже.

На поставлене Т. Михальчуком, а поперте Г. Пипюком, внесеннє, все повисше в тій справі сказане ухвалено приняти як директиву в уділюванню стипендій.

СПРАВА НОВИХ РОДІВ ОБЕЗПЕЧЕННЯ:

В загальній дискусії над сею справою показуеся конечність заінтересовання сею справою ширшого загалу членів, а передовсім докладного обзнакомлення відділових діловодчиків.

Д. Т. Грицей є переконаний, що така, як його прим. поїздка в пітсбурщину, де він зібрав на спільні збори відділових урядників з дооколичних відділів, дати може найліпші результати, бо живе слово найліпше переконує.

Д. Т. Михальчук, аби побирати вкладки не лиш місячно, але квартально, піврічно або річно, як хто може платити, так як се роблять асекураційні компанії.

С. Ядловський пояснює, що нам не можна рівнятися з асекураційними компаніями в тім взгляді. Компанії асекурують людей посередництвом трейнованих до того аґентів, і їх канцелярії є так поширені і робітниками обсаджені, що вони годні діло вести з кождим обезпеченнем осібно. В нас справа маєсь інакше, ми не маємо сталих і платних діловодчиків по відділах, а в головній канцелярії за мало сил на оброблення справ обезпечення з кождим членом осібно.

І. Каштанюк пояснює, що ми не закладаємо щось зовсім осібного, але додатково до сего, що вже маємо, додаємо нові роди обезпечення, тому й мусимо їх повести средствами і формою, яка вже в нас істнує і яка зачартерована, а яка опираєся на відділах, їх місячних зборах і виборчих діловодчиках, згідно з статутом.

Д. Р. Слободян пригадує, що над сею справою богато вже дебатовано і при помочи експертів та правних дорадників і так як цілий той новий матеріял приладжено, так поки-що треба зачати його практикувати. Будучність сама покаже, що і як дасться або конче треба буде змінити. Всего відразу неможна зробити.

Д. М. Уґорчак пропонує, щоби весь плян нових родів обезпечення так як є, одобрити і щиро взятись його виконувати.

Д. Т. Михальчук обстоює і арґументує, що плаченнє вкладок з гори річно, піврічно або квартально зменчує вкладки і є для членів користнійше.

Д. С. Ядловський ще раз пригадує, що в тій справі зробилось все, що було можливо і се треба форсувати, а конкуренцію ріжних аґентів іншими арґументами поборювати, так як за членські вкладки в Союзі дістаеся щось більше, чим асекурацію. Коли ходить о поперте своєї так поширеної і так користної інституції, то пару центів ріжниці не грає аж такої ролі, щоби задля них наражатися на такі великі замішання, як зміна цілої системи і ладу усталеного в орґанізації.

На формально поставлене д. Уґорчаком, а поперте д. Рекрутом, внесеннє, ухвалено, щоби в табельках подавати всі вкладки, а то річні, піврічні, квартальні і місячні, але місячної системи збирання вкладок і їх інкасовання не зміняти і до того ладу вкладки нових родів обезпечення приноровити, так як в пляні приготовано.

І. Каштанюк звертає увагу, що головна канцелярія поробила вже великі і коштовні приготовання на приняттє якнайбільшого числа членів до нових родів обезпечення, та від того нові члени не прибудуть, за ними треба вийти і як слушно гол. предсідатель сказав, живим словом є найлекше їх пидбати. Біда в тім, що ми на се не маємо великої можности. Відділи наші розкинені по всій Америці. Одна-дві поїздки до відділів зроблять богато, але се тільки капля води в мори в порівнанню до того, що в такій справі роблять асекураційні компанії. На думку його, нам потрібно по можности як найбільше словом, перепискою, аґітаційною літературою, а передовсім виробленнем свідомих і здібних діловодчиків, робити все можливе в тій справі, не жалуючи ні труду ні кошту, так як се й є найживотнійшою справою орґанізації.

Д. М. Уґорчак проектує, щоби сю задачу поручити одному або кільком інспекторам, як се робиться в інших великих орґанізаціях.

Д. Т. Грицей каже, що се повинно бути задачею всіх головних урядників без ріжниці.

Д. Г. Пипюк каже, що гол. секретарі не мають часу на поїздки, їх робота вартніща в канцелярії.

Д. Д. Братусь твердить, що таке діло треба повірити комусь визнатнійшому з союзовців, обізнаному з цілями і завданнями орґанізації, з веденнем всего діловодства, з новими родами обезпечення та взагалі відповідному під кождим взглядом на інструктора для місцевих орґанізаторів.

Д. Т. Михальчук — булоби добре, щоби був такий оден сталий, если е на се фонд.

Д. Р. Слободян, — поки-що на се фонду нема. Адміністраційний фонд у Свободи на довзі, а то, що є в готівці, то ледви на найконечнійші адміністраційні видатки вистарчити може.

По ширшім обговоренню сеї справи в загальній дискусії, в якій брали участь всі присутні, на внесеннє д. М. Уґорчака, поперте д. О. Рекрутом, ухвалено над справою перейти до дневного порядку, оставляючи її Екзекутиві до вирішення.

На поставлене д. М. Уґорчаком, а поперте Т. Михальчуком, внесеннє, ухвалено директиву, щоби всякі інструкції, пояснення, табелі, відозви і т. п., в справі нових родів обезпечення висилати осібно всім членам головного уряду для їх інформації і сталого контакту з всею роботою головної канцелярії.

Полудне. Гол. предсідатель на формальне внесеннє заряджує перерву на обід.

(Дальше буде)

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ, БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

КОЗАКИ ПРИЇХАЛИ!

На протязі шіснайцяти день, почавши від 29-го мая у великому Медісон Сквер Ґарден буде вистава кубанських козаків, котрі по[...] всякі штуки на конях, будуть виступати хором, співати ріжні російські і українські пісні, грати на інструментах та танцювати ріжні козацькі танці.

Козаки, діти степів, знамениті їздці, виступають перший раз в Америці по цілорічних виступах по Европі, де удостоїлися великої слави. Їх вистава се щось небувале. Суть вони не лишень знаменитими їздцями на конях, але також мистці козацьких штук і танців. Один з сих танцюристів танцюючи показує всякі штуки шаблею і ножами. Кромі сего співають вони чудові народні пісні з життя українських степів, а їх знаменита банда, зложена виключно з козаків, грає народні пісні так чудово, що хто чує їх, ніколи не забуде сеї музики. Словом сказати, Медісон Сквер Ґарден обернулася в російське село на сих шіснайцять день, замешкане козаками.

Наша публика неповинна пропустити сеї великої нагоди і подивитися на сю чудову виставу.

ПЕРЕДАННЯ.

Людина росте до двацятого року, часом трохи довше. Після того вона перестає рости, та все таки приблизно до сорокового року життя тіло розвивається. Після сорокового воно починає вироджуватись і занепадати.

Очевидно людина повинна їсти більше тоді, коли її тіло росте і розвиваеться. Після сорокового року воно очевидно потребує менше корму, та проте часто люде середнього віку їдять більше ніж замолоду. Наслідок той, що вони грубнуть, товстіють, набирають ваги більше, як треба. А такий надмір ваги не тільки невигідний, а й шкідливий для здоровля. На основі статистичних даних, зібраних асекураційними компаніями, обраховано, що серед людей в середнім віці з кожним фунтом надмірної ваги зростає смертельність о один відсоток.

Чим старша людина, тим менше їй треба їсти. А коли їсти помало й добре пережовувати, то й менше хочеться їсти. Окрім того деяка їжа, хоч поживна, та не дає богато жиру (товщу), наприклад зелена городовина або разовий пшеничний хліб, тоді як від білого хліба, масла, сметани й цукру та всяких солодких річей людина набирає жиру і ваги. І звичайно в пізніщім віці безпечнійше недоїсти, ніж переїстися. Цукрова хвороба (діябітіс), як теж в деяких випадках так звана слабість Брайта буває наслідком переїдання або невідповідної діети. Органи людського тіла можуть видержати незвичайно богато праці і напруження, але коли їм приходиться раз-у-раз понад силу працювати, щоби стравити за богато чи невідповідну їжу, то вкінці вони не видержують.

Пімста.

— Грицько відмовив тобі пожички, а ти подав йому руку на прощання?

— Але як! Попамятає з яких два тижні.

Все можливе.

— Іду тепер до суду.

— Коли вернеш?

— Сам не знаю: за дві години або за два роки.

Соціяліст.

— Чи ти бачиш, які присмаки заїдае наш шеф?

— То наш піт!

Викрутився.

Стара, богата тітка:

— А, гарно, мій сестрінку, ти сказав свойому кравцеви, що заплатиш йому всі довги, як тільки я замкну очі.

— Алеж, тітусю, я бажав собі при тому, щоб він як найпізнійше дістав свій довг.

Марнотравний син.

— Не дістанеш від мене ані шага. Від сьогодня ти для мене вмер.

— То прошу мені дати бодай гроші на похорон.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ПОКЛИК ДО ОДНОСЕЛЬЧАН СЕЛА УТІХОВИЧ.

З листів, які одержуете від своїх рідних з краю, та і з ґазет американських, які певно цікаво перечитуете, знаете Ви добре, яке добро у нас.

Прав жадних не маємо, а з тих, які колись за Австрії здобули, нема й сліду. Відібрали нам наші права, відібради наші школи, підривають нашу церкву, не допускають до купна землі, а на нашу землицю, зрошену нашим кровавим потом і кровю наших битих на панщині дідів, спроваджують чужих зайдів. Одним словом хочуть, щоби по нас і сліду не стало.

Від сего можемо уратувати себе лише через освіту і піднесеннє свого добробуту. А до сего добробуту можуть нас довести наші кооперативи. Длятого наш нарід кинувся до закладання сих кооператив, яких є вже близько півтретя тисячі в нашім краю.

Заложили і ми собі кооперативу в селі. Всі наші громадяне (а є таких у нас 32), які видять, що діється в нашім краю і знають, що може статися з нами, коли будемо ходити незорґанізовані, — приступили до нашої кооперативи.

Решта бокує від неї і несе дальше свій тяжко запрацьований гріш до Нахмана (а треба Вам знати, що тепер Жиди йдуть страшно проти нас і хочуть наші кооперативи знищити — бо ті кооперативи відбирають їм легкий хліб).

Не подивуетеся длятого, коли Вам скажемо, що кооператива наша не має тої сили, що сусідні. Щоби її зробити сильною, треба нам як найбільше членів.

От тому ми звертаємося до Вас, наші дорогі Утіховичане, з просьбою — щоби Ви нам помогли.

Коли можете через Обєднаннє в Америці присилати до краю на школи, сироти, інвалідів та арештантів тисячі долярів, тож і не забудьте про своє рідне село та його потреби та поможіть йому в тих тяжких часах.

Киньте по одному-два долярів (хто кілько годен та кілько чия ласка) — а коли всі дасьте, то за Вашою допомогою зможемо свою кооперативу зараз поставити на сильні ноги.

Еміґранти з декотрих сіл помогли своїм сельчанам побудувати читальні. Еміґранти з Добрянич обіцяли прислати своїй кооперативі гроші на купно пляцу під кооперативу, тож і ми маємо надію, що Ви поможете нам видобутися з жидівських рук. Ми віримо свято, що наша просьба не буде просьбою „вопіючого во пустині" — як казав Христос. Але ми кличемо до Вас: „Хто скоро дає — той два рази дає".

Кождий з Вас, хто зложить найменше півтора доляра — буде вже членом нашої кооперативи.

Очікуємо скорої посилки і здоровимо Вас всіх.

Члени Надзірної Ради:

В. Починець, голова; Басюк Максим, Василь Мазур, Андрух Когут, Шевців Михайло, син Ник., Василь Ільчишин.

Члени Управи Кооперативи:

Никола Гнатюк, Михайло Ґавінський, Гроба Петро, Михайло Паньків, Николай Шиманський.

Примітка: В Клівленді повстав комітет для тої помочі, в якого склад входять: Гавриїл Сушко, Михайло Кліщинський і Стефан Качуровський.

З чого живе?

— З чого живе той молодий чоловік?

— Пише.

— Щож він пише?

— Листи до батька по гроші.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА". 44